Valtakunnansyyttäjä **8.2.2023** **SY/334/2023**

Julkinen

Lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Lausunto lakivaliokunnalle, 8.2.2023, SY/334/2023

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annetun direktiivin 2011/36/EU muuttamisesta

Pyydettynä lausuntonaan Syyttäjälaitos esittää seuraavaa.

Syyttäjälaitos kannattaa erityisesti direktiiviin ehdotettuja muutoksia koskien ihmiskaupparikoksen hyväksikäytön muotojen laajentamista, ihmiskaupparikoksen tekemistä informaatio- tai kommunikaatioteknologiaa käyttäen, oikeushenkilöiden seuraamuksia, rikoshyödyn ja rikoksentekovälineiden jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista sekä tiedon keräämistä ja tilastointia ihmiskaupparikoksista.

Syyttäjälaitos lausuu erityisesti seuraavaa.

4.1.1 Ihmiskaupparikoksen määritelmä

Käytännön lainsoveltajalle ihmiskauppariko on lähtökohtaisesti tunnusmerkistöltään vaikeahko. Tätä ilmentää se, että vuosittain ihmiskaupparikoksista annetaan vain yksittäisiä tuomioita. Yksityiskohtaiset tekotavat helpottaisivat lainsoveltajaa ja ihmiskaupparikosten tunnistamista jo esitutkintavaiheessa.

Syyttäjälaitoksen tiedossa ei ole syytteitä tai tuomioita ihmiskaupparikoksista, jotka olisi toteutettu avioliittoon pakottamalla tai laittomasti lapseksi ottamalla. Tämä viitannee siihen, ettei nykyisillä tekotapamäärittelyillä käytännön lainsoveltamisen tasolla kyseisiä tekotapoja tunnisteta ihmiskaupparikokseksi tai että niiden toteennäyttäminen on mahdotonta.

Avioliittoon pakottaminen ja laiton lapseksiottaminen eivät nykyisin ole itsenäisesti kriminalisoituja, vaan niiden tulee myös täyttää ihmiskaupan tunnusmerkistö. Tämä aiheuttaa haasteita käytännön lainsoveltajalle, sillä toistaiseksi esimerkiksi avioliittoon pakottamisen määrittely ei ole yksiselitteistä. Lainsäätäjältä kaivattaisiin myös selkeitä esimerkkejä siitä, milloin avioliittoon pakottaminen tai laiton lapseksiottaminen täyttävät ihmiskaupan tunnusmerkistön.

Sääntelyllä tulisi selkeyttää se, onko avioliittoon pakottaminen itsessään ja sellaisenaan ihmisarvoa loukkaava olosuhde vai edellytetäänkö lisäksi esimerkiksi sitä, että henkilön olosuhteet avioliitossa, johon hänet pakotetaan tai on pakotettu, ovat ihmisarvoa loukkaavat. Jos tarkoitus on, että avioliittoon pakottaminen olisi aina rikos, niin siitä tulisi olla erillinen maininta säännöksissä myös sen vuoksi, että kyseinen avioliitto ei välttämättä aina tarkoita ihmisarvoa loukkaavia olosuhteita. Ihmiskaupparikokseen syyllistyvän tahallisuuden tulee ulottua myös teon tarkoitukseen eli saattamisekseen teon kohde ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin.

Avioliittoon pakottaminen voidaan kulttuuritaustasta riippuen mieltää ennemmin lapsen eduksi kuin ihmisarvoa loukkaavaksi. Kyse on myös lainsäätäjän arvovalinnasta siltä osin, onko avioliittoon pakottaminen tai laiton lapseksiottaminen katsottava joissain olosuhteissa edelleen sanktioimattomaksi kulttuurilliseksi ilmiöksi.

Huomattavaa on myös se, ettei direktiivi määrittele avioliittoa juridisena käsitteenä, mikä edellyttänee tarvetta kansalliselle tarkentavalle lainsäädännölle

4.2 Taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisen toimintaan

Syyttäjälaitos pitää tärkeänä tehtyä havaintoa siitä, että uusien seuraamusten määräämisedellytysten selvittäminen, seuraamusharkinta ja seuraamusten määrääminen aiheuttavat tarvetta lisäresurssille. Tärkeä on myös havainto siitä, että uusien seuraamusten käyttöönottamisella saattaisi olla myös

tietojärjestelmämuutoksia edellyttäviä, mahdollisesti merkittäviäkin kustannuksia aiheuttavia vaikutuksia

Syyttäjälaitoksessa nämä tarkoittavat konkreettisesti seuraavaa.

Artiklassa 19 a ehdotettu tilastointi edellyttänee Syyttäjälaitoksessa tietojärjestelmäpäivityksiä ja -kustannuksia kehitteillä olevaan rikosasiantietojärjestelmään AIPAan. Lisäksi on oletettavissa tilastoinnista aiheutuvan manuaalisen työn lisääntymistä.

Mikäli rikoslain 25 luvun 3 §:n ihmiskauppaa koskevaan säännökseen lisätään nimenomaiset tekotavat avioliittoon pakottamisesta ja laittomasta lapseksiottamisesta (artikla 2 kohta 3) johtaa se ihmiskaupparikosten tehokkaampaan tunnistamiseen, mikä aiheuttaa Syyttäjälaitokselle siten lisää ratkaistavia asioita.

Myös sääntelyn täsmentäminen koskien ihmiskaupparikoksen tekemistä tai tekemisen edistämistä informaatio- tai kommunikaatioteknologian keinoja käyttäen (artikla 2a) sekä uusi kriminalisointi (artikla 18a) ihmiskaupan uhrien palvelujen käytön kriminalisoinnista eli myös työperäisen ihmiskaupan uhrien palvelujen käytön kriminalisointi tuovat lisää rikosasioita syyttäjälle.

Myös oikeushenkilöiden seuraamusten laajentuminen (artikla 6) tarkoittaa syyttäjien työmäärän lisääntymistä.

Ari-Pekka Koivisto

Valtakunnansyyttäjä

Heidi Savurinne

Valtionsyyttäjä

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto

Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888

valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Heidi Savurinne
Valtionsyyttäjä
Syyttäjälaitos
heidi.savurinne@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Ari-Pekka Koivisto
Valtakunnansyyttäjä
Syyttäjälaitos
ari-pekka.koivisto@oikeus.fi